

Hogyan bánjunk el a programkód-szabadalmakkal?

A Nyílt Forráskód Közösségének számos tagja idegenkedik a programszabadalmaktól. Úgy vélik, hogy a szabadalmak hátráltatják a programozás művészetének terjedését, és így a nyílt és mindenki számára hozzáférhető kód áldásos hatásait ássák alá. A szerzői jog megsértésének veszélye sokkal kisebb, mint egy szabadalom megsértésének veszélye. A szerzői jog megsértését könnyen elkerülhetjük, ha tiszta lappal indulunk és a szerzői jog védelme alatt álló program helyett saját változatot írunk.

Ezzel szemben egy programszabadalom megakadályozhatja, hogy szabadalmazott találmányt állítsunk elő, használjunk vagy árusítsunk, még abban az esetben is, ha nem

a feltaláló programját másoljuk. Ez azt jelenti, hogy nem feltétlenül leszünk képesek elkerülni a szabadalom megsértését, bármilyen óvatosan járunk is el. Jelentkezhet valaki, akiről még csak nem is hallottunk, és közölheti, hogy az ő szabadalmát használjuk. Hacsak nem tudjuk egy újabb találmánnyal kikerülni a szabadalommal védett találmányt, nyílt forráskódú fejlesztésünk ezen a ponton véget is ér.

Tetszik vagy sem, a szabadalmazott programok intézménye a valóság része. Az amerikai kongresszus és a bíróságok számos esetben áldásukat adták rá, csakúgy, mint sok más ország törvénykezése. Számolva ezekkel a tényekkel fontos megértenünk a szabadalommal védett programkódnak a felhasználási szerződésekre vonatkozó következményeit, hogy kiválaszthassuk a felfogásunknak és a céljainknak megfelelő szerződést.

A nyílt forráskódú programok terjesztési szerződésének szemszögéből háromfajta szabadalmat veszünk figyelembe:

1. a terjesztési szerződés kibocsátójának szabadalmait,
2. harmadik fél által birtokolt szabadalmakat és
3. a program felhasználási szerződését elfogadó fél, vagy a programmal kapcsolatos jogokat rajta keresztül megszerző felek tulajdonában lévő szabadalmakat.

A terjesztő szabadalmi: tegyük fel, hogy elfogadtuk egy nyílt forrású program felhasználási szerződését, és rájövünk, hogy a terjesztő a programmal kapcsolatban szabadalommal is rendelkezik, amelyre a szerződés nem terjed ki. Ennek hiányában nem készíthetünk, használhatunk és terjeszthetünk saját változatot. Valahányszor egy felhasználó felkérésére átnézek egy felhasználási szerződést, meggyőződöm róla, hogy van-e kifejezett engedély „a szerződés kibocsátójának tulajdonában jelenleg lévő, vagy a továbbiakban bejegyzett szabadal-

makra való hivatkozás esetében is a programot vagy annak részeit elkészíteni, használni, árusítani, árusításra felkínálni, elkészíttetni, illetve egyéb módon rendelkezni felette”. Sok nyílt forrású felhasználási szerződés, beleértve a BSD-szerződést is, nem tartalmaz ehhez hasonló rendelkezést. A szerződés ilyen esetben szintén magával vonhatja a szabadalom felhasználási jogának átadását, de nem javaslok, hogy ilyen hallgatólagos rendelkezésre hagyatkozzunk. Amikor csak lehetséges, törekedjünk rá, hogy kifejezett engedéllyel rendelkezünk a programmal kapcsolatos szabadalmak felhasználására.

Harmadik fél által birtokolt szabadalmak: egy program terjesztőjének nem feltétlenül van tudomása minden, a programot érintő szabadalomról. Egy harmadik fél váratlanul bejelentheti, hogy olyan szabadalommal rendelkezik, amely a program bizonyos részeire terjed ki. Egy szabadalmi jogot sértő program felhasználójaként pedig lehet, hogy a felhasználási szerződés ellenére is kénytelenek leszünk felhagyni a program használatával. Ennek a helyzetnek a kezelésére a kereskedelmi terjesztésű programok szerződése gyakran egy jótételti záradékot tartalmaz, amelynek értelmében a terjesztő a szerződött felet biztosítja a harmadik fél által támasztott, szabadalmakkal kapcsolatos követelésekkel szemben. Ígérheti a jogdíj visszatérítését, a szabadalmi jogot nem sértő változat rendelkezésre bocsátását vagy a szabadalmi jog megvásárlását harmadik fél által birtokolt szabadalmak fölmerülése esetén. A nyílt forrású szerződések általában nem tartalmaznak jótételti záradékot, mivel a nyílt forráskódú programok terjesztői többnyire nem szednek jogdíjat, amelyből a jótétellel kapcsolatos költségeket fedezhetnék. A legtöbb nyílt forráskódú program terjesztése „úgy, ahogy van”, szabadalmi jogok megsértésének elkerülésére vonatkozó garanciák nélkül történik. Nyíltforráskód-felhasználók, vigyázat! A harmadik fél szabadalmaival kapcsolatos kockázatot általában a felhasználó viseli.

A felhasználó szabadalmi: ez a kérdés sokkal kényesebb, mint a terjesztő és a harmadik felek szabadalmának esete. A terjesztők gyakran foglalnak a szerződésbe úgynevezett „szabadalomretorzió” záradékot, hogy megóvják magukat a felhasználó által ellenük fordított szabadalmaktól. Mivel ez a kérdéskör heves indulatokat vált ki, érdemes körültekintő megfontolás tárgyává tenni – ezért ennek a témának külön oldalt szentelek.

Bármilyen legyen is a felfogásunk a szabadalmazott programkóddal kapcsolatban, fontos megértenünk, hogy a szabadalmaknak milyen hatásuk lehet a programok terjesztési szerződéseire nézve. Nem elég csak annyit mondani, hogy „ki nem állhatom a programok szabadalmaztatását”. Akár a felhasználási szerződés kibocsátójaként, akár annak elfogadjaként meg kell győződnünk róla, hogy a szerződés megfelelően fejezi-e ki a szabadalmakkal kapcsolatos felfogásunkat.

Lawrence Rosen

A szabadalmak elleni záradékok formáiról

A felhasználó szabadalmait bővebben fejtem ki, mert ez a tárgykör fogósabb, mint a többi. Itt a szerződés elfogadójának, vagy ami a leszármazott programok szempontjából talán még fontosabb, a nyílt forráskódú programmal kapcsolatos jogokat rajta keresztül megszerzők szabadalmairól van szó. A terjesztési szerződés kibocsátója a jogsértés vádjára elleni védekezés céljából a szerződésben gyakran szabadalom elleni záradékot helyez el. Egy ilyen záradék lényegében azt mondja ki, hogy amennyiben a felhasználó a program terjesztőjét a szabadalmi jog megsértésének címén bepereli, a felhasználási szerződés azonnal érvényét veszti. A felhasználó nem perelheti a terjesztőt a szabadalom megsértéséért, miközben a programot is használja.

Egy nyílt forráskódú program terjesztője így igazolta a szabadalmak elleni záradék létjogosultságát:

„Ha biztosítjuk, hogy a szabadalmakat a jogvédelem eszközeként használják, segíthet visszaszorítani az igazságtalanságokat”.

A szabadalom elleni záradékok két fő típusa közül az egyik az úgynevezett gyenge változat, ami valahogy így hangzik: ha a program felhasználója programmal kapcsolatos szabadalmi jogot próbál velem szemben érvényesíteni, a felhasználási szerződés érvényét veszti. Ugyanez a biztosíték érvényes a leszármazott programváltozatok felhasználóira vonatkozóan is: ha egy felhasználó bepereli az eredeti program terjesztőjét, az ő szerződése is érvényét veszti.

Személy szerint a szabadalom elleni záradékok gyenge változatát támogatom, mivel tisztességes egyensúlyt teremt a terjesztő és a felhasználó érdekei között. Ezáltal a felhasználó és a programmal kapcsolatos jogokat rajta keresztül megszerző felek nem húzhatnak hasznot a nyílt forráskódú és szabad programból, miközben a terjesztőt jogdíj fizetésére kötelezik egy olyan szabadalom címén, amelyet éppen a szóban forgó programban használ fel. A szabadalom elleni záradékok úgynevezett erős változata valami ilyesmit mond: ha a terjesztési szerződés elfogadója bármiféle szabadalmi jogot próbál velem szemben érvényesíteni, a felhasználási szerződés érvényét veszti. Többnyire ebben az esetben is ugyanez a feltétel érvényes a leszármazott programváltozatok felhasználóira.

Úgy gondolom, ez az erős változat többet árt a Nyílt Forráskód Közösségének, mint amennyit a terjesztők érdekében védelmével használ, mert a jelentős szabadalomcsomaggal rendelkező cégek nem fognak olyan nyílt forráskódú programokat használni, melyek terjesztési szerződése lényegében megengedi, hogy a felhasználó (vagy az általa készített leszármazott program felhasználói) szabadalmait a terjesztő rosszhiszeműen kijátssza. Egy nyílt forrású program szerződését elfogadva akár abban a helyzetben is találhatjuk magunkat, hogy egy szabadalom elleni erős biztosíték megakadályozza származtatott programunk széles körben való elterjedését. Programunk felhasználói visszautasíthatják egy olyan „vírus” elfogadását, amely nem teszi lehetővé,

hogy a programmal összefüggésben nem lévő szabadalmait a program eredeti terjesztőjével szemben érvényesítsék.

Az Apple például olyan cég, amely ragaszkodik hozzá, hogy felhasználási szerződéseibe szabadalom elleni erős záradékokat helyezhessen el.

Adott Apple-program felhasználójaként a program használatára csak akkor van jogunk, ha semmilyen más szabadalommal kapcsolatban sem indítunk pert az Apple ellen. Adott esetben ügyfeleimet valószínűleg figyelmeztetném arra, hogy éppen ezen okból kerüljék el az Apple nyílt forrású programjainak használatát.

A gyenge és az erős szót használtam a szabadalom elleni záradékok két változatának leírására, de ezek a szavak hétköznapi értelemben használva félreérthetőek lehetnek. A gyenge szó alatt nem azt értem, hogy erőtlen, hatástalan vagy életképtelen.

Az erős szót sem a fizikai erő, illetve a gazdasági vagy pénzügyi hatékonyság értelmében használom.

Inkább arra szerettem volna utalni, hogy a terjesztő érdekei védelmében milyen mértékű nyomást gyakorolhat a felhasználóra. A szabadalom elleni záradék gyenge formája csak meghatározott körülmények esetén érvényesíthető, és a szabadalmak egy viszonylag szűk körébe érvényes. Ezzel szemben a szabadalom elleni záradékok erős változata a felhasználóra a programhoz nem kötődő szabadalmak érvényesítésével szemben is nyomást gyakorolhat.

A program szerződésének kibocsátójaként vagy egy felhasználási szerződés elfogadójaként egyaránt meg kell győződnünk arról, hogy a szerződésben található szabadalom elleni záradékokkal együtt tudunk-e élni. Ha felhasználóként nincs bejegyzett szabadalmunk (és nem is áll szándékunkban szabadalmakat bejegyeztetni), akkor a szabadalom elleni záradékok mindkét formája elfogadható lehet a számunkra. Másrészt ha leszármazott programokat szeretnénk továbbadni, gondoljuk meg, hogy ügyfeleink milyen szabadalom elleni záradékokat tudnak elfogadni. Terjesztőként pedig fontoljuk meg a szabadalom elleni záradék alkalmazását a felhasználók szabadalmi elleni védekezésben.

Lawrence Rosen

(www.rosenlav.com) magángyagorlatot folytató jogász a kaliforniai Redwood Cityben. A Nyílt Forrás Kezdeményezés (Open Source Initiative) ügyvezető igazgatója és jogtanácsosa (www.opensource.org).

